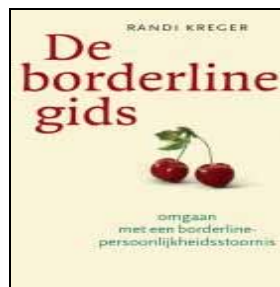

LITERATUUR BESPREKING

Borderline

Gerard Lohuis

Hanne van Genderen & Arnoud Arntz, *Schematherapie- bij borderline persoonlijkheidsstoornis*, Uitg. Nieuwezijds Amsterdam, ISBN 97 89057 123058 pag.262 € 29,95

Erwin van Meekeren & Hans de Jong, *Omgaan met borderline- een praktische gids voor naastbetrokkenen*, Uitg. Boom Amsterdam, ISBN 97894 61050 403, pag 143 € 22,50

Randi Kreger, *De borderlinegids- omgaan met een borderlinepersoonlijkheidsstoornis*, Uitg. Nieuwezijds Amsterdam, ISBN9789057122989, pag. 285, € 22,95

In de laatste tientallen jaren is er op het terrein van de behandeling van borderlineproblematiek in positieve zin veel gebeurd. In het verleden werd de term borderline nog wel eens als 'gelegenheidsdiagnose' gehanteerd, maar door onderzoek is de diagnose beter afgekaderd en zijn er betere methodes ontwikkeld om cliënten te helpen. Lineham zette jaren geleden de toon en wordt nog veel nagevolgd. Haar benadering waarbij de cliënt verantwoordelijkheid neemt voor het eigen proces van veranderen en crisis niet door de behandelaar maar door een crisisinterventor wordt opgepakt, veranderde de behandelvormen tot dan toe. Steeds meer wint de benadering terrein waarbij de hulpverlener naast de cliënt staat en hem of haar 'de deskundige rol' probeert te laten behouden. Hierbij doet zich de overtuiging gelden dat borderline-problematiek zich kenmerkt door identiteitsproblematiek waarbij de cliënt (weer) moet leren om de verantwoordelijkheid en regie over eigen leven op zich te nemen. Werd in het verleden bij de hulpverlener een neutrale rol veronderstelt, in de publicaties van de laatste jaren komt naar voren dat hierbij empathie gebruikt kan worden als coachende vaardigheid tijdens het leerproces van de cliënt. In het boek *Schematherapie* van Hanne van Genderen en Arnoud Arntz wordt uitgegaan van een jarenlange band tussen hulpverlener en cliënt waarbij de therapeutische relatie essentieel is. In hun optiek dient de behandeling meer dan twee jaar te duren, waarbij terugval normaal is. De therapeutische relatie wordt in deze benadering 'limited reparenting' genoemd. De therapeut moet bij de schematherapie een soort van blind simultaan schaken spelen: een veelheid van factoren worden op actieve wijze bewerkt.

Naast de relatie worden experiëntiële, cognitieve en gedragsmatige technieken ingezet. Volgens de auteurs is het effect overtuigend: de helft geneest en bij tweederde van de cliënten is er sprake van klinisch relevante verbetering. Een boek voor de behandelaar.

In *Omgaan met borderline* van Erwin van Meekeren en Hans de Jong ligt het accent meer op de naastbetrokkenen van cliënten met borderline-problematiek. Het boek leest als een psycho-educatieve les voor betrokkenen waarin alle feiten rond borderline behandeld worden. Hierdoor is het ook geschikt voor de beginnende student. Er wordt beschreven wat borderline is, wat er bekend is over het ontstaan er van, en hoe betrokkenen het beste er mee om kunnen gaan. De huidige behandelmethoden komen aan bod waarbij de toch wel complexe behandeling op vereenvoudigde, schematische wijze wordt uitgelegd. Het is minder geschikt voor behandelaren maar daar hebben de auteurs andere publicaties aan gewijd.

Het boek van Randi Kreger "*De borderlinegids*" is met name geschreven voor de cliënt en betrokkenen. Het is een typisch Amerikaans boek. Het beschrijft de borderline-problematiek vanuit een medisch perspectief op een belerende toon. De auteur is de deskundige en weet soms beter dan betrokkenen zelf hoe ze zich moeten voelen wanneer ze met iemand met borderline-problematiek omgaan. Allerlei onderzoek wordt erbij gehaald om aan te tonen wat de laatste stand van medische kennis (en benadering) is. Die kennis is evident en klopt. Het geeft een helder inzicht hoe er vanuit de medische wetenschap wordt gedacht. Helaas zonder aan te geven dat er ook meerdere psychologische benaderings- en behandelingsmethoden zijn die ook effectief werken en een ander licht op de problematiek werpen. Hoewel de bedoeling ongetwijfeld goed is, het overdragen van kennis aan cliënten en betrokkenen, leidt de manier waarop het geschreven is, voortdurend af door gebrek aan nuancering. Het lijkt wel of iemand met borderline zo'n beetje tot behandelobject wordt gedegradeerd. De auteur is dan ook geen behandelaar maar pr-adviseur en tekstschrijver die internet-discussiegroepen over leven met een borderliner leidt. Alleen de term borderliner volstaat en zegt genoeg: alsof iemand zijn aandoening is. Op de achterflap van het boek staat: de borderline-persoonlijkheidsstoornis heeft niet alleen een verwoestend effect op betrokkenen zelf, maar ook op zijn of haar omgeving. Toch zijn er veel mogelijkheden om de omgang met een dierbare met deze stoornis draaglijker te maken. De bedoeling is goed, de uitwerking eenzijdig en ongenueanceerd.

Nu Begrijp ik je

Gerard Lohuis

Huib Buijssen, "*Nu Begrijp ik je- over verborgen verwachtingen en verlangens tussen mannen en vrouwen*", Spectrum, ISBN 97890491104375, pg. 332, € 16,99

Het verschil tussen man en vrouw is van alle tijden. Wanneer een vrouw aan haar man vraagt of hij haar niet te dik vindt, geeft ze hem een opdracht om te zeggen dat hij haar mooi vindt. Op het moment dat een man vraagt of hij haar mag bellen, bedoeld hij in feite te zeggen dat hij met haar naar bed wil. Zeker, het is een karikatuur, maar zoals vaker het geval is, is een karikatuur gebaseerd op een, overtrokken, werkelijkheid. Tot zo ver is er niets aan de hand. Het wordt lastiger wanneer de verschillen gaan leiden tot conflicten in de relatie.

Wanneer de partner vindt dat de eigen opvatting of verwachting niet wordt begrepen, of erger nog, wordt ontkend. Vele relationele botsingen vinden hun oorsprong in sekseverschillen, communicatieproblemen en onbegrepen verwachtingen. Een probleem is wel vaker een idee of wens hoe de werkelijkheid er uit zou moeten zien en de waarneming van die werkelijkheid die daar niet mee overeenstemt. Simpel gezegd, we worden niet door feiten in verwarring gebracht, maar door onze mening daarover. We zijn allemaal 'voorgeprogrammeerd' met eigen opvattingen en overtuigingen en zijn ons daar doorgaans nauwelijks van bewust. Hoe lang duurt het bijvoorbeeld voordat iemand een idee of mening heeft over een ander die hij voor het eerst ziet? Over iemand die u onverwachts bij V&D tegen het lijf loopt of op straat ziet lopen. Het blijkt dat vrouwen daar over het algemeen sneller in zijn dan mannen, maar dat het soms maar enkele seconden in beslag neemt, voordat de mening is gevormd. Het hoeft dan ook geen betoog dat de gevoelens en feiten over iets wat we zien al snel met elkaar kunnen contrasteren. Voeg daar nog de persoonlijkheid van iemand aan toe, en de drie basisingrediënten voor conflicten in de relatie tussen man en vrouw, zijn een feit.

Huib Buijssen (1953) heeft een naam opgebouwd om vanuit zijn psychologische achtergrond mensen te adviseren hoe ze met problematisch ervaren gedrag kunnen omgaan. Hij schreef boeken waarin hij een praktische handreiking bood voor het omgaan met Alzheimer patiënten, voor traumatische ervaringen van verpleegkundigen en over het omgaan met mensen met een depressie. In Nu begrijp ik je laat hij aan de hand van vele praktijkvoorbeelden, aangevuld met verhelderende cartoons, zien hoe onvermijdelijk de conflicten tussen man en vrouw zijn op basis van de sekseverschillen. Het is een spiegel waarbij wegkijken niet werkt en het getoonde beeld soms verrassende inzichten geeft in de manier waarop man en vrouw met elkaar omgaan. In het eerste deel van het boek wordt beschreven hoe de verschillen tussen man en vrouw ontstaan. Tijdens het lezen wordt je regelmatig overvallen door een aha-erlebnis. Er wordt uitgelegd hoe het komt dat vrouwen aansluiting bij elkaar zoeken waar mannen veel meer gericht zijn op actie en competitie. Vanuit de evolutionaire ontwikkeling, er wordt zelfs een verband gelegd tussen het gedrag van apen en mensen, de biologische aanleg, werking van de hersenen en socialisatie, worden er verklaringen gegeven voor de verschillen tussen man en vrouw. In het tweede deel gaat Buijssen in op de zeven geheimen van effectieve communicatie. Wellicht onbedoeld komen hierbij manieren aan bod die verpleegkundigen regelmatig gebruiken om het contact met hun cliënt op te bouwen. De range loopt uiteen van "je partner ontwapenen" tot "eigen verwachtingen uiten". Tijdens het lezen bekruip je regelmatig het gevoel dat de auteur tijdens het schrijven met een brede glimlach op zijn gezicht heeft gewerkt aan dit boek. Hoe wetenschappelijk ook, het zijn met name de gevoelens die herkend worden en daardoor omgezet kunnen worden in effectieve communicatie. Het is duidelijk dat Buijssen jarenlange ervaring heeft in het geven van praktische adviezen aan cliënten en hun omstanders. Zonder belerend te worden laat hij zien welke keuzes man en vrouw kunnen maken om een duurzame relatie overeind te houden. En als u het goed begrepen hebt: de vrouw rent nu naar de boekhandel om het boek te kopen en de man zegt dat hij het al lang weet hoe het werkt. Om het boek stiekem in zijn eentje te gaan lezen.

Zes korte boekbesprekingen

Peter Braem en Onno Kastelein

Thijs Hannaart, *Pimp je brein. 92 tips om te slimmer te worden.*, Scriptum
ISBN: 9789055947331, 192 pag. Gebonden €14,95, 2010

De invloed van je omgeving op je mentale prestaties is groter dan je denkt. Alles wat je doet, drinkt, ziet, eet, voelt en ruikt heeft invloed. Je kunt het zo gek niet bedenken of er is wel een verband. In dit boek wordt op toegankelijke wijze ingegaan op slimme én minder slimme onderzoeken die deze verbanden hebben aangetoond.

Hoe herken je het brein van een topsporter?
Is slaap echt zo belangrijk voor je geheugen?
Zijn mannen slimmer dan vrouwen?
Ben je slim als je op Geert Wilders stemt?
Worden apen ook slimmer van Mozart?
Is wiet roken slecht voor je IQ?

Waarom krimpt het brein van zwangere vrouwen?

Een boek dat je nieuwsgierigheid prikkelt!

Thijs Hannaart is biologieleraar en geeft les op een middelbare school. Hij studeerde medische microbiologie en specialiseerde zich in de moleculaire biologie.

---

dr. A.F.G Leentjens, dr. R.O.B Gans, dr. J.M.G.A. Schols, dr. C van Weel
(redactie), *Handboek Multidisciplinaire zorg*, De tijdstroom, ISBN 9789058981745,
265 pag., gebonden, €49,00 mei 2010

De gezondheidszorg wordt steeds meer geconfronteerd met problemen die de grenzen van de verschillende echelons en disciplines overschrijden. Vergrijzing van de populatie, met een forse toename van het aantal kwetsbare, veelal oudere, patiënten met multimorbiditeit vraagt om een samenhangende benadering waarbij de deskundigheid uit verschillende vakgebieden bij elkaar wordt gebracht: multidisciplinaire zorg.

In de sterk op specialisatie gerichte gezondheidszorg ontbreekt echter tot nu toe een kader om deze multidisciplinaire aanpak vorm te geven.

Dit handboek, waarvan vrijwel alle hoofdstukken tot stand zijn gekomen door een multidisciplinaire samenwerking tussen artsen uit diverse disciplines, psychologen en

juristen, is het eerste Nederlandstalige boek dat specifiek vanuit het perspectief van de zorgverlening aan kwetsbare patiënten en groepen is geschreven.

Het boek richt zich primair op de medicus practicus, ongeacht diens specialisme. Daarnaast richt het zich op psychologen en paramedische disciplines die in hun dagelijkse praktijk te maken hebben met multidisciplinaire samenwerking

---

Jeffrey Wijnberg, *Dat moet ik nog een plekje geven en andere psychologische onzin*, Scriptum, ISBN: 9789055947157, 149 pag., Gebonden, € 17,95 2010.

Durf je jezelf wel kwetsbaar op te stellen? Kun je je boosheid wel loslaten? Of lukt het je niet om, laten we maar zeggen, echt tot de kern te komen? Nee? Geen nood. Want ook psycholoog Jeffrey Wijnberg raakt van het padje als hij geconfronteerd wordt met al deze moderne psycho-blabla. ?

In zijn bekende provocatieve stijl analyseert hij wat het betekent als mensen spreken van hun 'leermoment', hun 'emotionele blokkades' en het verwerken van hun 'bagage'. Ook probeert hij te ontdekken wat mensen bedoelen als ze zoeken naar balans, niet van zichzelf kunnen houden of iets een plekje moeten geven. ?

Een ontvullend boek dat korte metten maakt met psychologische onzin en dat de lezer met beide benen op de grond zet.

Jeffrey Wijnberg is al dertig jaar werkzaam als psychotherapeut.

Femke van Trier - Klijnstra en Esther Noelle van Trier, *Ik ben haar kind. De pijn bij een geslaagde adoptie*, Scriptum, ISBN: 9789055947201, 231 pag., €18,95 2010.

Dit unieke boek is het autobiografische verhaal van Esther. Ik ben haar kind pleit ervoor om in Nederlandse adoptiesituaties het kind centraal te stellen.

Het bieden van een goed adoptiegezin alleen is niet voldoende. Nog vóór de geboorte is openheid van zaken belangrijk voor het kind, dat later op zoek wil gaan naar zijn biologische ouders. Geheimhouding is geen optie.

Femke van Trier-Kleinstra, adoptiemoeder, is werkzaam in de GGZ als psychodiagnostisch werker en videobehandelaar.

Esther van Trier die door haar als kind werd geadopteerd, is sociaal-pedagogisch werker en video-interactiebegeleider. Afwisselend vertellen ze in afzonderlijke hoofdstukken hun verhaal over hoe Esther zich bewust wordt van haar adoptie en de speurtocht naar haar biologische ouders.

Bernadette Goede en Sylvia van 't Hof, *ADHD?! WAT NU? Een praktische wegwijzer voor ouders*, PICA, ISBN: 9789077671450, 115 pag. €15,00 2010.

Wanneer er een vermoeden is van ADHD bij uw kind, breekt er voor u als ouders een onzekere periode aan. In dit boek vindt u praktische en toegankelijke informatie over het diagnosetraject en wat er verandert wanneer de diagnose daadwerkelijk wordt gesteld.

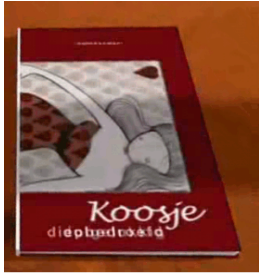
Enkele van de onderwerpen en vragen die aan de orde komen zijn: Wat is ADHD? Acceptatie en verwerking. Hoe vertel ik het aan mijn kind? Hoe kan ik mijn kind ondersteunen bij het aanleren van vaardigheden?

Verschillende soorten behandeling. Wel/geen medicatie? Hoe gaan we om met ADHD (op school)? Hoe zit het financieel? Verder is dit boek tevens te gebruiken bij ADD. Waar deze stoornis afwijkt van ADHD, of speciale zorg vereist, wordt dat apart aangegeven.

Een praktisch en handzaam boek. Bij dit boek horen hulpmiddelen (werkbladen) die u gratis kunt downloaden.

Carice de Wildt, *KOOSJE Diepbedroefd en dolgelukkig*, OF Uitgevers, ISBN: 978940877019, 150 pag., €12,95 2010.

Intrigerende debuutroman van Carice De Wildt. Kooosje is manisch-depressief. Ze leeft een leven onder inktzwarte wolken en scherp zonlicht. In dit boek beschrijft Kooosje treffend wat het voor haar en haar omgeving betekent om bipolair te zijn. Haar leven is een continue, soms wanhopige zoektocht naar de juiste balans. Goede keuzes maken blijkt daarbij van levensbelang.

Een zeer prettig en goed leesbaar geschreven boek. Een aanrader voor iedereen die de manisch-depressieve stoornis van binnenuit kent, familie, vrienden of hulpverleners.

Ik ben oké, jij bent een sukkel

Gerard Lohuis

Berthold Gunster "*Ik ben oké, jij bent een sukkel*" Uitg.A.W. Burna Uitgevers Utrecht pag.289 prijs: 19,95 euro ISBN 9 789022 993781

Een kind komt voor de eerste keer in groep 1 op school. Het staat bedremmeld te kijken en is duidelijk onder de indruk, zo niet angstig, voor de wereld waar het zojuist is binnengewandeld met moeder aan de hand. Wat is nu een goede manier om het kind op z'n gemak te stellen? Juf denkt het te weten en wanneer moeder de deur achter zich dicht doet, wil ze dat het kind bij haar op schoot komt zitten zodat ze het kan geruststellen. Goed of niet goed? Jouw baas met wie je al vaker problemen hebt omdat je zijn arrogantie niet kunt uitstaan, heeft je zojuist bij zich geroepen en is, ontrecht, boos over jouw prestaties van de afgelopen maand. Je denkt dat het goed is om hem nu te begrenzen en op assertieve wijze voor jezelf op te komen. Denk je dat het gaat werken?

Gestimuleerd door het onderzoek van Job Jansen van de Universiteit voor Humanistiek te Utrecht, heeft Berthold Gunster vanuit de praktijk zijn ervaring met spiegelen beschreven. Spiegelen kan omschreven worden als het nadoen van de ander. Zonder er in het boek op in te gaan, sluit het spiegelen aan bij een andere methodische werkvorm die binnen de sociale psychiatrie in opkomst is, die van de presentie. Het is niet toevallig dat Andries Baart, de man die presentie in Nederland onderzocht en beschreven heeft, ook werkzaam is aan de Universiteit voor Humanistiek. Zowel bij presentie als bij spiegelen is er sprake van de ander te accepteren zoals hij is. Spiegelen is een methodiek die, in de basis, bij presentie past. Het gaat bij spiegelen om het erkennen van de ander, zonder jezelf tekort te doen.

Evenals bij presentie schort je het oordeel van jezelf op en probeert te doorgronden waarom de ander doet wat hij doet. Je stemt jezelf af op de ander zowel in attitude, woordgebruik en de manier waarop er gesproken wordt. Bij dit laatste gaat het om het volume en toon waarop er wordt gesproken, naast de manier waarop er iets gezegd wordt. Paulien Cornelisse heeft in haar boek *Taal is zeg* maar echt mijn ding prachtig beschreven hoe taal iets zegt over de belevingswereld waarin normen verankerd zijn. In *Ik ben oké, jij bent een sukkel* worden diverse voorbeelden vanuit de praktijk beschreven om dit inzichtelijk te maken. De methode van het spiegelen sluit aan bij de positieve psychologie zoals deze zich de laatste jaren aan het ontwikkelen is. Niet de ander of het probleem moet veranderen, maar de manier waarop er met het probleem wordt omgegaan. Het probleem is meestal niet te veranderen, wel de manier waarop er mee omgegaan wordt. Hierbij wordt er gewerkt vanuit een ander perspectief dan dat van de dokter en patiënt of de wetende en onwetende. Gunster heeft in zijn vorige boek, *HUH*-de techniek van het omdenken, via de techniek van het omdenken beschreven hoe een ander perspectief bij hetzelfde probleem tot een oplossing kan leiden. Dit zal de professional aanspreken die met een oplossingsgerichte manier van werken hanteert.

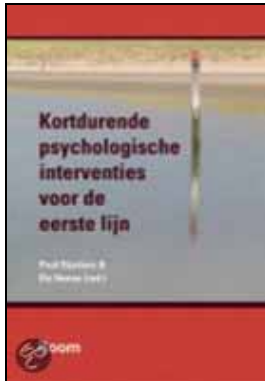
Gunster is van oorsprong een theaterman. Na zijn Gymnasium volgde hij de Akademie voor Expressie om hierna bij verschillende theatergezelschappen als regisseur aan de slag te gaan. In Chicago werkte hij met daklozen in *Not your mama's bustour* en in de Oekraïne hielp hij bij het project *Why is Stas addicted*. Hij schrijft in en levendige stijl en in een taal die aansluit bij de lezer. In dat opzicht is zijn manier van schrijven congruent aan de boodschap die hij in de methode van spiegelen toepast. Hoe simpel de methode ogenschijnlijk lijkt, het is niet zonder oefening toe te passen. De methode vraagt om toepassing vanuit een intuïtieve benadering. Niet dat er niet nagedacht wordt, maar de interventie moet net als bij toptennis, vanuit een flow toegepast worden. Vol overtuiging. Waarbij het aanleren van de juiste zienswijze en houding de nodige training vergt. Zeker wanneer de methode nog een stapje verder gaat in de techniek van het omspiegelen. Gunster beschrijft hoe in de film *It's a wonderful life* van Frank Capra een radeloze man op het punt staat van de brug te springen en hoe een engel hem redt. De engel springt in het water en roept om hulp. De man 'schrikt wakker' en redt de engel uit het water. De auteur legt vervolgens vanuit theoretische invalshoek uit wat omspiegelen is. Wie het boek gelezen heeft weet na afloop hoe het kind het beste opgevangen kan worden en de baas benaderd kan worden zonder dat het conflict groter wordt. Door te spiegelen.

Twee korte boekbesprekingen

Gerard Lohuis

Paul Rijnders & Els Heene, *Kortdurende psychologische interventies voor de eerste lijn*, Boom Cure & Care Amsterdam, ISBN 9 7890 85069 577, 325 pag., € 39,95

In dit boek beschrijven de auteurs hoe aan de hand van het KOP-model (Klacht- Omstandigheden - persoonlijke stijl) cliënten in de eerste lijn via psychologische interventies geholpen kunnen worden. Het gaat hierbij om het versterken van de copingstijl, het vergroten van het probleemoplossend vermogen en het bevorderen van de zelfredzaamheid om de psychische problemen te lijf te gaan. Het boek beschrijft hoe vanuit een gezamenlijke probleemdefiniëring de cliënt geholpen wordt om gedragsveranderingen te bewerkstelligen. Het gaat hierbij om mensen die gemotiveerd zijn om iets aan hun problemen te doen en met behulp van allerlei werkschema's en vragenlijsten inzicht krijgen in hun problematiek.

Dat kan door denkpatronen in beeld te brengen (en te wijzigen), door imitatie of door een menu van alternatieven. Het boek is goed te gebruiken door professionals die in de eerste lijn werken en de methode is toepasbaar op alle leeftijdsgroepen. Voor volwassenen en kinderen zijn er praktische werkboeken en therapeutenboeken waarin de methode bijgehouden kan worden.

Gerard Brouns, *Sociaalpsychiatrische verpleegkunde- de ontwikkeling van een verpleegkundig specialisme in het domein van de Nederlandse sociale psychiatrie*, Universitaire Pers Maastricht, ISBN 97890 5278 9132, 234 pag.

Gerard Brouns is de zestigste en laatste promovendus die kan zeggen dat hij is gepromoveerd bij prof. dr. Hans Philipsen, hoogleraar Medische Sociologie aan de Universiteit Maastricht. Op 4 maart van dit jaar verdedigde Brouns in Maastricht zijn proefschrift waarin de ontwikkeling van de sociale psychiatrie in Nederland beschreven is. Hij doet dat door te kijken naar de opkomst van de sociale psychiatrie tot 1940, hoe deze zich sterk ontwikkelt tot 1985 en hoe de sociale psychiatrie vanaf 1985 onder druk komt te staan door de opkomst van de medische en biologische psychiatrie. Hij kijkt daarbij ook naar ontwikkelingen in Duitsland en de Verenigde Staten en maakt een vergelijking met de Nederlandse ontwikkeling. Helaas heeft deze studie weinig ruchtbaarheid gekregen, hetgeen misschien iets zegt over de sociale psychiatrie van heden ten dage?

Het is een wat lastige url, maar u kunt het complete proefschrift via internet lezen door het volgende adres in te tikken: <http://arno.unimaas.nl/show.cgi?fid=18049>

Twee filmbesprekingen

Gerrie Hendriks, SPV GGZ Ingeest

Verdwaald in het geheugenpaleis

Regie: Klara Van Es

Verdwaald in het geheugenpaleis is een documentaire over dementerenden die wonen in een flat van verzorgingshuis de Bijster in Essen bij Antwerpen. De regisseur, Klara Van Es, heeft drie jaar lang een dag per week als vrijwilligster in dit verzorgingshuis gewerkt. Dat ze dicht bij de bewoners staat is te merken. De aanwezigheid van de camera is kennelijk geen enkel bezwaar. We zien de dagelijkse gang van zaken waarin niet veel meer gebeurt dan TV kijken, af en toe een liedje zingen en eten met een wijntje erbij. De bewoners worden aangesproken bij de voornaam wat de sfeer huiselijker maakt. Er is voortdurend begeleiding maar de dagelijkse handelingen worden grotendeels nog zelfstandig uitgevoerd.

We volgen van dichtbij drie vrouwen die ons vertellen over de voortschrijdende ziekte van Alzheimer. Ze hebben bij aanvang van de documentaire nog zoveel ziektebesef en inzicht dat ze ook kunnen vertellen wat hen overkomt. Hoe lastig het is je gezond te voelen en "slechts" te vergeten. Ze vertellen over hun levens en liefdes. Ondanks de vriendelijke en gezellige sfeer is de angst van elke bewoner overgeplaatst te worden naar de Bijster, het echte verpleeghuis. We zien ze één voor één vertrekken en ondanks dat ze aanvankelijk zeggen "een pilletje te nemen wanneer het zover is" pakken ook zij verdrietig maar gelaten hun spulletjes in voor vertrek.

De laatste jaren zijn er veel films gemaakt over het onderwerp dementie en de vraag is, voegt deze documentaire iets toe. Ondanks dat er niets nieuws wordt verteld vind ik van wel.

Doordat in deze documentaire de bewoners centraal staan en vertellen over het proces van aftakeling wat tegelijk ook zichtbaar is raakt het je. Het gaat tenslotte over iets onvermijdelijks wat ook jezelf of je geliefden kan overkomen.

Submarino

Regie: Thomas Vinterberg

De Deen Thomas Vinterberg kennen we van de dogma film Festen die hij maakte met Lars von Trier. Er is in zoverre een overeenkomst tussen beide films dat ze beide over de donkere kant van het leven gaan.

Submarino is een film naar het boek van Jonas T. Bengtsson en gaat over twee broers die opgroeien met een alcoholistische moeder die hen mishandelt en verwaarloost. Er is niets dat op de aanwezigheid van een vader wijst. Wel is er het babybroertje Martin waarvoor ze zo goed en kwaad mogelijk zorgen. Dat loopt fataal af.

We zien ze terug als volwassen mannen, de een net uit de gevangenis, de ander aan drugs verslaafd maar met een 5 jarig zoontje voor wie hij zorgt. De moeder van het jongetje is overleden aan een overdosis. Ze wonen beiden in Kopenhagen maar hebben geen contact, we zien ze voornamelijk apart in beeld. De beelden laten zien ze hoe ze hun leven leiden, eenzaam, de een voornamelijk in de sportschool en in het café, de ander drugsgebruikend maar liefdevol zorgend voor zijn zoontje.

Door de dood van de moeder komen ze weer met elkaar in contact en zien we dat ze van elkaar houden. Of is het de verbintenis door het traumatisch verleden?

In ieder geval proberen ze iets voor elkaar te betekenen. De verslaafde broer probeert rijk te worden door te dealen. De oudste, Nick, lijkt de meest adequate persoon in de troosteloze omgeving waar hij woont. Hij trekt op met een buurvrouw die hier en daar seksuele diensten verleent en met een verknipte vriend, die een broer is van zijn grote maar verloren liefde. De broers komen elkaar weer tegen in de gevangenis, waar de ontmoeting even toevallig lijkt als eerder na de dood van hun moeder. Opnieuw zie je dat de oudste broer probeert te redden wat er te redden valt maar het lukt hem niet, ook nu loopt het fataal af.

Donkere thema's die toch van het begin tot het einde boeien, we zien het vaker in Scandinavische films. Submarino is een film die boeit en waar je zo door geraakt wordt dat het gevoel van droefenis je dagen bijblijft. Je vraagt je af of deze mannen ooit een kans hebben gekregen in het leven.